

**Kader dyscalculie en ernstige
rekenproblematiek**

Clusius College

Vastgesteld door:

Regiegroep vmbo: Datum: 30-10-2014

Dr vmbo: Datum 10-11-2014

Aanleiding

Binnen het Clusius College is in 2010 een start gemaakt met het opstellen van taal- en rekenbeleid. Het beleid geeft een raamwerk aan dat door vmbo- en mbo-vestigingen vestigingsspecifiek wordt aangevuld. In aanvulling hierop is in 2013 een handreiking opgesteld met aanbevelingen om te zorgen dat taal- en rekenbeleid terug te zien is in de klas. Dyscalculie is een van de onderdelen die in het beleid en de handreiking niet is opgenomen. De werkgroep rekenvaardigheid die in 2014 is opgesteld heeft o.a. als doel om een Clusiusbreed kader uit te werken voor het vmbo.

Voor het opstellen van dit protocol is input gevraagd aan dyscalculiespecialist Jolanda Langedijk van Praktijk Ieder kind telt.

Ook dyslexie is een onderdeel dat niet in beleid en handreiking is opgenomen. Daarvoor heeft een andere werkgroep de opdracht gekregen om een Clusiusbreed kader uit te werken met ruimte voor vestigingsspecifieke aanvullingen. Net als bij de werkgroep dyslexie is bij de werkgroep rekenvaardigheid de mogelijkheid aanwezig om vestigingsspecifiek een nader uitgewerkt protocol op te stellen. Vooralsnog lijkt dat echter niet nodig als Clusiusbreed dit kader zal gaan gelden.

Inleiding

In onze onderwijskundige visie hebben wij ons tot doel gesteld dat er voor iedere leerling een kwalitatief hoogwaardige leeromgeving wordt geboden die inspireert, stimuleert en veilig is, met aansluiting op vervolgopleiding of beroepspraktijk. Binnen het Clusius College zijn we ons er van bewust dat het aanbieden van ondersteuning en faciliteiten voor leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblematiek een belangrijke bijdrage levert in het realiseren van dit doel.

Naast onze eigen onderwijskundige visie geeft het wettelijk kader richtlijnen waaraan onderwijs moet voldoen. In Artikel 6c van de Wet op het Voortgezet Onderwijs is aangegeven dat het onderwijs zodanig moet worden ingericht dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden in het bijzonder in de beheersing van de Nederlandse taal. De zorgplicht¹ stelt dat scholen binnen redelijke grenzen belemmeringen dienen weg te nemen die een leerling ondervindt in onderwijs, toetsing en examinering. Dyscalculie wordt door het Ministerie van Onderwijs gezien als een belemmering waarvoor het is toegestaan om op basis van art. 55 Eindexamenbesluit een aangepast examen toe te wijzen.

Met dit kader geven we duidelijkheid op basis van welke uitgangspunten, ondersteuning door de scholen aan leerlingen met dyscalculie en ernstige rekenproblematiek kan worden gegeven. Met het kader wordt beoogd dat voor iedere betrokkene duidelijk is wat er binnen de vestigingen van het Clusius College aan leerlingen met dyscalculie en ernstige rekenproblematiek kan worden aangeboden aan ondersteuning en faciliteiten zodat een succesvolle begeleiding gerealiseerd wordt.

Het kader dyscalculie is te vinden op de website onder het kopje publicaties onder onderwijsdocumenten,

Wat is dyscalculie en ernstige rekenproblematiek?

De gangbare definitie van dyscalculie is ruim. Bij dyscalculie is sprake van hardnekkige problemen met het leren en het vlot en accuraat oproepen en toepassen van rekenwiskundekennis, problemen die niet zijn toe te schrijven aan slecht onderwijs of didactische verwaarlozing - dus als het ware didactisch resistent zijn – en die ertoe leiden dat de rekenvaardigheid achterblijft bij de andere cognitieve vaardigheden (Bron: voorlichtingsbrochure pilot dyscalculie rekentoets vo 2014).

In ERWD2 wordt het volgende onderscheid gemaakt tussen ernstige rekenproblemen en dyscalculie. Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het (reken)onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. De kenmerken van het onderwijs sluiten dan niet of onvoldoende aan bij de (aangeboren en verworven) kenmerken van de leerling. Wij spreken van dyscalculie als ernstige rekenproblemen, ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, hardnekkig blijken en onveranderd blijven bestaan.

Bij leerlingen met dyscalculie ontbreekt het woordbesef, getalbesef en aantalbesef. Dat is bij leerlingen met ernstige rekenproblematiek wel aanwezig. Dyscalculie is deels te compenseren met intelligentie waardoor rekenproblematiek verbloemd wordt. Bij ernstige rekenproblematiek is vaak sprake van geheugenproblemen (moeilijk onthouden, achterstand op basisschool, boot missen bij uitleg, daardoor ontbreken van aansluiting). Voor leerlingen met ernstige rekenproblematiek is het mogelijk om helemaal terug te gaan naar een lager niveau waarna leerlingen weer verder kunnen komen. Volgens deskundigen heeft ongeveer 5-10% van de leerlingen te maken met ernstige rekenproblematiek waar scholen alsnog de rekenvaardigheid bij kunnen vergroten. In ongeveer 1% van de gevallen is sprake van dyscalculie. De leerling met dyscalculie moet zich ervan bewust zijn dat hij om hetzelfde resultaat te bereiken meer inspanning zal moeten verrichten dan een leerling zonder dyscalculie. Dat is niet eerlijk, maar het is wel een feit.

Daar waar in de tekst wordt gesproken over dyscalculie worden enkel de leerlingen bedoeld die een deskundigenverklaring dyscalculie hebben. Waar in de tekst wordt gesproken over dyscalculie/ernstige rekenproblematiek is een deskundigenverklaring geen vereiste en wordt dus een ruimere groep bedoeld.

Reikwijdte kader i.v.m. ontwikkelingen wet- en regelgeving

Op dit moment zijn de ontwikkelingen rond mogelijkheden bij de centrale examens en de rekentoets voor leerlingen met dyscalculie en ernstige rekenproblematiek volop in beweging. Uitgangspunt bij het opstellen van dit kader is om niet vooruit te lopen op de ontwikkelingen die gaande zijn, maar om daarbij aan te sluiten. In dit kader wordt aangestipt welke ontwikkelingen gaande zijn.

Uitgangspunten voor ondersteuning

Bij het geven van ondersteuning gaan we uit van de volgende drie principes die ook de basis vormen van het kader dyslexie:

1 De leerling staat centraal

- Belangrijke vragen zijn: Wat heeft *déze* leerling nodig? Heeft hij voldoende aan begrip, goed onderwijs en de algemene afspraken die op school gelden voor dyscalculie en ernstige rekenproblematiek? Of heeft hij daarnaast ook nog individuele ondersteuning en/of extra hulpmiddelen nodig? Deze vragen moet een school allereerst aan *de leerling zelf* voorleggen om vervolgens vanuit de hulpvraag van de leerling ondersteuning te bieden. Bij het bieden van ondersteuning wordt dus uitgegaan van de hulpvraag, dyscalculie en ernstige rekenproblematiek is zo individueel gebonden dat niet elke leerling alles nodig heeft.
- Ondersteuning heeft kans van slagen als de leerling medezeggenschap heeft. De ondersteuning moet aansluiten bij zijn eigen doelstellingen en behoeften. De leerling is medeverantwoordelijk voor het welslagen van de ondersteuning. Belangrijk is dat de leerling zelf gemotiveerd is. Dit betekent in de praktijk dat de school samen met een leerling en de ouders nagaat, wat hij nodig heeft om zo min mogelijk hinder te ondervinden van zijn dyscalculie / ernstige rekenproblematiek. Hierbij zal de school aangeven welke ondersteuning en faciliteiten wel of niet mogelijk zijn.

2 De ondersteuning vereist een geïntegreerde aanpak ;

- Een leerling met dyscalculie / ernstige rekenproblematiek heeft ondersteuning nodig daar waar de gevolgen van dyscalculie / ernstige rekenproblematiek hem belemmeren: bij het volgen van lessen, tijdens toetsen en examens en bij het maken van huiswerk. Dit vraagt om een geïntegreerde aanpak. Dit betekent dat docenten zoveel mogelijk binnen de lessen leerlingen begeleiden; dat er een goede afstemming is tussen leerling, ouders en school. Ondersteuning in de lessen richt zich op effectieve instructie, extra instructie, efficiënt klassenmanagement, sociaal-emotionele ondersteuning en planmatig handelen bij problemen.
- Specifieke maatregelen ter compensatie bij toetsing (zie verderop in het kader).
- In het ondersteuningstraject worden de afspraken met betrekking tot dyscalculie / ernstige rekenproblematiek beschreven in het (klassen)handelingsplan. Zo worden de afspraken van de ondersteuning geborgd. De afspraken over ondersteuning zijn opgenomen in het leerlingvolgsysteem.
- Facilitering vindt plaats gedurende de hele schoolloopbaan. Het doel van de ondersteuning is dat de leerling steeds zelfstandiger wordt in het aanpakken van de leerstof. Van de extra tijd bij toetsen en examens kan de leerling tot en met de centrale examinering gebruikmaken.

3 De ondersteuning gaat uit van wat werkt bij de leerling en wat een zo groot mogelijk effect heeft.

- Ondersteuning moet gericht zijn op maximaal resultaat voor de leerling met een minimale extra inspanning. Resultaat betekent voor een leerling: progressie, een voldoende halen voor een vak, overgaan naar een volgende klas, een examen halen of voldoende voorbereid zijn op een vervolgopleiding of beroep. Ondersteuning richt zich dus niet op kennis en vaardigheden die geen of weinig effect hebben op de doelen die de leerling zich gesteld heeft.
- Om economisch te werk te gaan, moet in de eerste klas informatie aanwezig zijn met betrekking tot de geboden extra ondersteuning in het basisonderwijs. Herhaling van dezelfde hulp moet worden voorkomen. De geboden hulp moet efficiënt zijn. Dit houdt in dat een leerling die in het basisonderwijs lange tijd goede hulp gehad heeft voor een bepaald onderdeel en bij wie is vastgesteld dat de investering niet opweegt

tegen het resultaat (hardnekkigheid), in het voortgezet onderwijs niet opnieuw extra ondersteuning moet krijgen voor dat onderdeel (dit levert te weinig rendement op).

Elke vestiging streeft er naar de hier genoemde uitgangspunten voor ondersteuning te hanteren.

Signalering en screening

Signalering van leerlingen die mogelijk dyscalculie / ernstige rekenproblematiek hebben vindt plaats bij aanvang van de opleiding, maar kan ook op een later moment plaatsvinden (bijv. bij latere instroom van leerlingen).

Er zijn twee groepen leerlingen te onderscheiden:

1. Leerlingen die bij aanmelding in het bezit zijn van een dyscalculieverklaring. Deze groep is meteen bij binnenkomst in beeld bij de rekencoördinator.
2. Leerlingen zonder dyscalculieverklaring.

Aan het begin van het eerste schooljaar inventariseert iedere vestiging bij welke leerlingen sprake is van dyscalculie / ernstige rekenproblematiek. Vestigingen kunnen voor deze diagnostisering de volgende tests gebruiken. Dit is echter niet verplicht. Iedere vestiging bepaalt nl. zelf op welke wijze de diagnostisering plaatsvindt.

Optie: twee tests gebruiken om het onderscheid te kunnen maken tussen leerlingen met dyscalculie/ ernstige rekenproblematiek en de leerlingen waarbij alleen sprake is van onderwijsachterstand rekenen:

Test 1: Gekozen kan worden tussen de Tempo test automatiseren (TTA) en de Cito VAS¹.

- a. De TTA test wordt bij leerlingen één keer gedurende de schoolloopbaan afgenomen (liefst zo snel mogelijk). Afname hiervan is binnen een uur te doen. Deze test richt zich op automatiseren (plus, min, vermenigvuldigen, delen). De items bouwen op van makkelijk naar moeilijk per onderdeel, zodat makkelijk inzichtelijk is wat het niveau is van de leerling. Colette Scheerman is bezig om een variant te maken op de TTA waarbij ook breuken en procenten worden opgenomen. Op deze manier hoeft de TTA niet aangeschaft te worden.
- b. De Cito VAS de rekencommunity bekijkt of de Cito VAS kan worden gebruikt, in dat geval is het niet nodig om een extra test af te nemen.

Test 2: Nederlandse dyscalculie screener (NDS): met behulp van deze tweede test kan nagegaan worden of leerlingen die bij de eerste test zijn uitgevallen ernstige rekenproblematiek (geheugenprobleem) of dyscalculie (hardnekkig) hebben. De NDS wordt dan ook alleen afgenomen onder de leerlingen die uitgevallen zijn op de TTA. De uitslag wordt weergegeven m.b.v. een curve waardoor de leerlingen makkelijk in te delen zijn in groepjes met hetzelfde niveau.

Door zo vroeg mogelijk te diagnosticeren is voor iedere leerling inzichtelijk of er achterstanden zijn zodat ingespeeld kan worden op de achterstanden.

Advies is om o.b.v. de resultaten een verdeling te maken in drie groepen (boven niveau, op niveau, onder niveau of geen/gemiddeld/veel problemen) en dat op het klassenhandelingsplan te vermelden zodat er door docenten op ingespeeld kan worden.

---

¹ Ten tijde van de vaststelling van het kader is dit nog niet duidelijk. Uitkomst rekencommunity wordt t.z.t. opgenomen in het kader.

Het toekennen van faciliteiten

Onderscheid wordt gemaakt tussen het toekennen van faciliteiten bij CE, SE en gedurende de lessen. Uitgangspunt daarbij is dat wat toegestaan is bij het CE leidend is voor wat toegestaan wordt tijdens SE en tijdens de lessen.

Hierbij is er een onderscheid tussen wat er formeel geregeld is voor leerlingen met een deskundigenverklaring en leerlingen zonder deskundigenverklaring.

CE & SE: dyscalculie met deskundigenverklaring

Dyscalculie is in 2009 erkend als een handicap. In artikel 55 van het Eindexamenbesluit Afwijking wijze van examineren is regelgeving rondom kandidaten met een handicap opgenomen, te weten:

- In lid 1 is vastgelegd dat de directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. Hij dient dit aan de Onderwijsinspectie door te geven.
- In lid 2 is vastgelegd dat:
  - er een deskundigenverklaring is, die door een ter zake kundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld;
  - de aanpassing voor het centraal examen in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de examenduur met 30 minuten;
  - een andere aanpassing alleen mogelijk is als deze in de deskundigenverklaring wordt voorgesteld of als de aanpassing aantoonbaar aansluit bij het begeleidingsadvies in deze verklaring.

Wanneer dyscalculie is vastgesteld, hoort bij het rapport van de deskundige een dyscalculieverklaring. Dit betekent dat uit psychodiagnostisch onderzoek is gebleken dat bij de leerling dyscalculie is vastgesteld. Een dyscalculieverklaring mag alleen worden afgegeven door een daartoe bevoegde deskundige. De deskundige moet in ieder geval een psycholoog of orthopedagoog zijn. De dyscalculieverklaring geeft de mogelijkheid gebruik te maken van enkele faciliteiten in het onderwijs. Een dyscalculieverklaring is onbeperkt geldig.

Voor leerlingen met dyscalculie geldt dat zij op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit vwo-havo-vmbo (mits in het bezit van een dyscalculieverklaring) tijdens het centraal examen recht hebben op maximaal een half uur extra tijd en gebruik van een reken/formulekaart volgens model van CvE. Andere aanpassingen zijn op grond van dyscalculie niet toegestaan. Net zoals de andere leerlingen mogen leerlingen met dyscalculie ook gebruikmaken van kladpapier.

De door CvE gepubliceerde rekenkaart mag alleen gebruikt worden bij de rekentoets, wiskunde en economie. Volgt de leerling natuur- en scheikunde I of II dan is de rekenkaart niet toegestaan. De leerling heeft dan een formulekaart in de vorm van de Binas. Voor alle andere vakken is de rekenkaart evenmin toegestaan. De school mag een kaart vaststellen en uitreiken die slechts een deel van de tabellen bevat. Onderscheid daarin per leerling is toegestaan. Kleine lay-outwijzigingen, zoals een tabel verticaal in plaats van horizontaal plaatsen, zijn toegestaan. Aanvullingen zijn niet toegestaan.

- [Download de door het CvE vastgestelde reken-/formulekaart](#)

Doeltreffende aanpassingen bij het centraal examen zijn ook doeltreffend bij (onderdelen van) het onderwijs en het schoolexamen, en moeten daar ook zijn toegepast. Omgekeerd geldt niet dat aanpassingen in onderwijs en schoolexamen leiden tot een automatisch recht bij het centraal examen.

Het Clusius College staat tijdens het SE en in het onderwijs daaraan voorafgaand alleen die faciliteiten toe die ook bij het CE toegestaan zijn. Het is dus niet nodig om bepaalde faciliteiten af te bouwen in aanloop naar het CE.

Procedure indien deskundigenverklaring aanwezig is:

- In het leerlingensysteem wordt door de school bij het zorgvierkant van de leerling geregistreerd dat er een dyscalculieverklaring aanwezig is. Een afzonderlijke faciliteitenpas is niet noodzakelijk, omdat de leerling alleen recht heeft op extra tijd, een eenvoudige formulekaart en kladpapier. Overweging om op de faciliteitenpas die gebruikt wordt voor andere beperkingen te vermelden dat de leerling dyscalculie heeft. Op deze wijze is het voor iedere docent en surveillant (d.m.v. proces-verbaal) duidelijk welke leerlingen over een dyscalculieverklaring en dus extra faciliteiten beschikken.
- Leerling wordt in leerjaar 3 aangemeld bij Inspectie voor onderwijs volgens de art 55 procedure, zodat de leerling recht heeft op de eerder genoemde faciliteiten.
- Een kopie van de deskundigenverklaring moet aanwezig zijn in het dossier.
- In de deskundigenverklaring is vermeld bij welke faciliteiten de leerling baat heeft. Een leerling heeft sowieso recht op extra tijd en kladpapier, ook als dit niet expliciet in de deskundigenverklaring benoemd is. Indien niet expliciet vermeld is dat een leerling baat heeft bij een simpele formulekaart dan mag de school dit niet als hulpmiddel toestaan bij SE en CE.
- De VEC beslist welke faciliteiten o.g.v. de deskundigenverklaring worden toegestaan tijdens het examen (bijv. gedeelte van rekenkaart afdoende of volledige model van CvE). Hierbij raadpleegt de VEC de mentor en zorgcoördinator en rekencoördinator

CE & SE: Dyscalculie / ernstige rekenproblematiek zonder deskundigenverklaring

Zonder deskundigenverklaring zijn in pilotvorm wel aanpassingen mogelijk, maar daar neemt het Clusius College **niet** aan deel. Verwachting is wel dat deze pilots vervolg krijgen, daarom houdt het Clusius College de ontwikkelingen goed in de gaten. Informatie over toegestane faciliteiten bij CE zijn opgenomen in de bijlage. Ook voor het SE zullen die faciliteiten leidend zijn. De faciliteiten bij deze pilot zijn ruimer dan voor de leerling met dyscalculieverklaring.

Faciliteiten tijdens de les

Bij het toekennen van faciliteiten gedurende de schoolperiode geldt als uitgangspunt dat de toegekende faciliteiten er toe leiden dat de leerling zo goed mogelijk wordt voorbereid op het CE. Bij de toewijzing van faciliteiten wordt art. 55 Eindexamenbesluit vo gevolgd: Een doeltreffende aanpassing neemt de belemmering weg, waardoor de kandidaat in staat wordt gesteld te laten zien dat hij aan de eisen voldoet. De aanpassing neemt niet de eisen als zodanig weg. Uitgangspunt is dat de faciliteiten die toegekend worden tijdens de les in lijn zijn met de faciliteiten die uiteindelijk bij SE en CE worden toegestaan .

Bijlage Aanbevelingen

In deze bijlage zijn een aantal aanbevelingen opgenomen voor de organisatie door de vestigingen.

Rekenles

- Aanbeveling om voor de rekenles horizontale klassen in te zetten waar dat mogelijk is.
- Experts geven aan dat het raadzaam is om alle docenten de berekeningen op dezelfde wijze uit te laten leggen (eenduidige instructie). Dit komt alle leerlingen ten goede. Indien leerlingen het niet begrijpen op deze manier dan kan een docent alsnog op andere wijze uitleg geven.
- Aanbeveling om in de onderbouw te starten met contextloze vragen en op te bouwen naar de contextvragen die uiteindelijk gedaan moeten worden. Dit om eerst het automatiseren onder de knie te krijgen en dit vervolgens toe te kunnen passen bij contextvragen. Deze opbouw is ook opgenomen in de aanbevolen methode.
- Het is aan te bevelen om onderwerp voor onderwerp te behandelen en te visualiseren bijv. met rekenkar met materialen.
- Aanbeveling om per hoofdstuk middels diagnostische toets na te gaan of een leerling sterk/zwak is in dat onderdeel.
- Aanbeveling om alle leerlingen minimaal 1 uur per week rekenles te geven waarbij de leerlingen met ernstige rekenproblematiek en dyscalculie een aanvullend uur les krijgen.
- Aanbeveling is om binnen de groep met dyscalculie / ernstige rekenproblematiek één tempo aan te houden en niet af te laten remmen door leerlingen met dyscalculie.
- Aanbeveling om zwakke groep met ernstige rekenproblematiek en dyscalculie naast de rekenles voor iedere dag huiswerk te geven waarbij ouders kunnen helpen. Ouders daarvoor instructie geven i.v.m. eenduidig uitleggen

Methode

- Als basismethode wordt aanbevolen om de methode Moderne Wiskunde (Rekenmachine vrij!) te gebruiken. N.B. deze methode is in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden een rekenmethode, geen wiskundemethode.
- Voor leerlingen met achterstand aanbeveling om te kiezen tussen de methode Startrekenen 1F of de BAO methode Rekenzeker voor de opbouw naar 2F.

Vorbereiding rekentoets

- Focus op die onderdelen die veel punten opleveren en die de leerling beheerst (schade beperken). Gebruik hiervoor de verhoudingen van het aanbod in de rekentoetswijzer van CvTE.
- Ter voorbereiding op de rekentoets is aan te bevelen om leerlingen strategieën aan te leren i.p.v. uit het hoofd te laten leren (bijv. bij berekening van tafels).

Docenten

- Aanbeveling om bekwame docenten rekenles te laten verzorgen. Er is rekenexpertise nodig bij de docenten en bekendheid met de te geven vestigingsbrede uitleg.
- Optie om rekendocentenopleiding te volgen bijv. via Freudenthal. Op dit moment wordt een voorstel voor opleiding uitgewerkt door Annelies Zwaagstra van P&O.

Bijlage Schema overzicht wettelijke opties rekentoets 2014-2015

Toetstype	(1) Standaard	(2) Standaard; aangepaste wijze van examinering o.b.v. dyscalculieverklaring	(3) Aangepaste toets ER , met aangepast niveau, pilot waar Clusius <u>niet</u> aan deelneemt
Registratie bij CvTE	Nee	Ja	Ja
Dyscalculieverklaring	Nee	Ja	Nee
Aantonen van extra inspanning van school en leerling aan CvE	Nee	Nee	Ja
Eenvoudige formulekaart (vastgesteld door CvTE)	Nee	Ja	Ja
Lengte toets 2F	90 minuten	90 minuten, plus evt. verlenging o.b.v. artikel 55 van het Eindexamenbesluit*	120 minuten
Lengte toets 3F	120 minuten	120 minuten, plus evt. verlenging o.b.v. artikel 55 van het Eindexamenbesluit*	150 minuten
Extra tijd wegens dyscalculie	Nee	Ja, maximaal 30 minuten*	Nee, extra tijd is ingebouwd, toets is maximaal 120 (2F) of 150 (3F) minuten
Rekenmachine voor alle opgaven	Nee	Nee	Ja
Aantekening op de cijferlijst omtrent het behaalde resultaat	Nee	Nee	Ja
Gevolgen voor doorstroming	Nee	Nee	Ja

*) De leerling die naast de verlenging voor dyscalculie, ook om een andere reden recht heeft op extra tijd, kan niet nogmaals 30 minuten verlenging aanvragen.